

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joxe Mari Zuloaga Etxebeste Pottitto

*Errenteria,
Gipuzkoa
(1932)*

Aurkibidea

Biografia

Erreterria-Oreterako Goiko kolean jaio zen. Lau anai-arrebatan hirugarrena zen bera. Aita Erreterria-Oreterria eta Lezo arteko mugan zegoen Gabiya baserrian jaioa zen eta ama, berriz, Erreterrian. Aitak Pasaiaiko portuan egiten zuen lan gerra etorri zen arte. 36ko gerran Itxarkundia batailoian ibili zen. Santanderren preso hartu eta langile-batailoietan aritu zen; gero, Iruñeko kartzelan egon zen preso. Bitarte horretan, izebaren baserrian bizi izan zen Joxe Mari, eta ama eta anaiak beste etxe batean. Erreterria-Oreterriako Goiko kalera bueltatu eta aita itzuli zenean ez zuten lehengo lanean onartu, atzera bota zuten portuan. Gero "Industrias Navarras"en hasi zen lanean, Lezon. Joxe Marik txikitatik oso argi zuen arotza izan nahi zuela. Hiru urtez delineazioa ikasteko aukera izan zuen, arratsaldetako eskolan, lanetik ateratakoan. Gaztetan beste lan batzuetan aritu izan den arren, bere lan garrantzitsuena arotzarena izan da. 1956an ezkondu zen Caceresen jaioetako Agustina Lorenzorekin. Agustinak auzoan bizi izan dira. Hainbat lantegitan ibili ondoren, bere aroztetia sortu zuen Joxe Marik Agustinak auzoan. Altzariak egiteaz gain, egurrezko eskulturak egin izan ditu eta hainbat erakusketatan erakutsi izan ditu bere lanak.

Zintak

ERR-024

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne

- **Data:** 2010-04-27
- **Iraupena:** 95 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

ERR-025

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne
- **Data:** 2010-04-29
- **Iraupena:** 128 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Errenteriaren itxura lehen

- **Erref:** ERR-024/002
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:02:05. **Bukatu:** 00:03:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak

Laburpena:

<p>Errenteriako Goiko kaleak lehen zer itxura zuen azaltzen du. Paper-fabrikako etxeak egin zirenekoa gogoan du. Inguru hura etxe berriak egin baino lehenago nolakoa zen azaltzen du.</p>

Transkripzioa

- Goiko kalia, hor, zu mutikua ziñanian ta, jakiña, etxe gutxiyo izango zan uain baño... Etxe gutxiyo hor...
 -Ez, ez... Oain, hor dao bat berriya, berri-berriya. Geo, berritutakuak, lehengo tokiyan intakuak, bizitza bat geyago, izango dute /izangoute/ batzuek. Baña etxeak ber-berak zien.
 -Ta papelerako [...]
 -Hori aparte, hori zelai bat zan. Ta hoi oso berriya da, esateko moduan. Hoi geoztik egin zuten.
 -Ta geo ... bai, hori izango zan zelaia, esan dezu ez...
 -Hamalau urte o aldian nitun nik hoi intzenian.
 -Bai, baño hor...
 -Eon! Nola hamalau? Itxi hau hasi giñanian, hori bukatzen ai zian, o lanian ai zian hor, e? Bai. Ta itxi hau... Berregoita hamabi urte badia, ein zala.

2. Udareak lapurtzen

- **Erref:** ERR-024/003
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:03:03. **Bukatu:** 00:05:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Paper-fabrikako etheen ingurua lehen nolakoa zen azaltzen du: Villa Guadalupe, Urugoitiaren etxea... Udareak lapurtzen zizkioten Urugoitiari, eta eskopetarekin ateratzen zen etxetik.</p>

Transkripzioa

-Bestela, Zelaia zan hori?

-Bai.

-Baratzak o zeozer zeozten hor o...

-Eta... Hor baratzak ziren. Eta beheroxio, bueno, esango dizut hobekiyo, gora iyota nola gaztelu huandi hori, harriyak saihetsetik zintzilik daudela dirudi... Bueno, hori, horren gorago, hurrengua, hor zeon billa ttiki bat. Eta uste dut izena zula Villa Guadalupe. Uste dut, e! Guadalupe deitzen geniyon, hor bizi zen andre baten neskame o hola izango zan hua. Hor Poli? Polin familiya bizi zen hor.

-Bai, bai, bai, bai, entzuna dakat. Norbaitek kontatua, bai...

-Eta bestela...

-Geo...

-Lerro hortan etxe beak izango zian...

-Geo Urugoitia bizi zen papelera itxian, behetik gora gatozela, papeleran etxiak pasa eta horren aurka badago saio bat, saio bat, arbol batzuek eta atzian daude, eta hor zelai bat, eta hor nahi zuten uain itxiak in. Ta ez ziyoten /etziyoten/ ametitu. Eta hortxen dago...

-Hor zeon lehen etxe bat

-Hor, bai...

-Baserri bat o zeon hor...

-Etxe txiki bat. Bai zen...

-Zein zan hor bizi zana? Joxepa edo...

-Bai, baiño hori geo zen. Horren aurretik bizi zen Urugoitia. Urugoitia. Ta nik Urugoitia, 'El viejo las peras' deitzen geniyon, zertik horrek zun han pareta bat, etxian buelta guzian, eta udariak izaten zitun. Eta guk gose urtiak izugarriyak'e zian, eta horrea joaten giñan ta auzoko mutikuak ta kanpotik etortzen zienak, ahal zuna, sartu ta atrako itten zun. Ta hoi eskopetakin ateatzen zen, noski.

-Oseake aserre, aserre...

-Bai, bai... Ta nik ez dut aitu baiño esan izandu diate tiro bat bota zula. Ez dakit /eztakit/.

-Ta ze bizi zan hor, bakarrik gizon hori?

-E? Nik ezautu nunian, ez dakit andria ikusi nun, osea, bizi nitzan hil zanian, ez dakit, baia nik bakarrik ikusi nun beti.

-Bai. Bai...

-Hoi zen alkatian aita o... Bai. Kargu altu baten aita zen hori. Urugoitia.

3. Ur-deposituan igerian

- **Erref:** ERR-024/004
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:05:36. **Bukatu:** 00:06:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:

<p>Ur-depositua non zegoen azaltzen du; hango ura toporako izaten zen. Depositu hartan igerian ibiltzen ziren umetan. Joxe Marik 12 urterekin ikasi zuen igerian, lehenago urpean ibiltzea gustatzen baitzitzaion.</p>

Transkripzioa

-Ta geo, hortikan gora, hiru-etxeko etxe hoik denak ta...
 -Ez. Hor zen, hiru-etxeku hortan, deposito haundi bat. Ta depositu harek, hoi gain-gaiñian iña du, deposito haundi harek, ba, suministratzen ziyon ura topuari.
 -Topua beti ezautu dezu zuk hor?
 -Beti ezautu det.
 -Eta putzu hortan, osea, depositu hortan, bi zatitan zeon: bat horrela ta bestia horrela, ttikiya. Ba guk hor igeri itten genun. Bai. Urte batzuek izandu zien, horrea joaten giñanak, zانبuka itea o. Joe! Gustoa aski, bai!
 -Eta igeri bazenekiten?
 -Bai... igeri... nik igeri berandu ikasi nun. Hamabi urtetan o pixkat lehentxio ikasi nun, zergaitikan nik egiten nun buzeatu asko. Ta oain ere ni, itsasoa joaten naizenian, hondartza o hola, buzeatzen denbora gehio pasatzen det /pasatzeet/ igeritan baiño. Eta orduan ez nun preziso harrapatzen. Baiñon geo behin esan non: "hombre, ya ikasi behar det ba hau" ta segituan jarri nitzan ta... ta fuera.

4. Gerra osteko miseria gogorra

- **Erref:** ERR-024/005
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:06:50. **Bukatu:** 00:09:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Aisia » Kultura » Zinema
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Zinea beti ezagutu izan du Joxe Marik Erreterian. Gerra bukatu zenean, Erretereriako familia batzuk elkartu ziren herriko jende pobrea laguntzeko. Jende asko hil zen miseriagatik Erreterian gerra ostean. Behin Joxe Marik zozketa irabazi zuela gogoan du.</p>

Transkripzioa

-Ta hor, geo, Onbideko zea hori hor eongo zan baita ere, o zinia ta, beti eon dia hor?
 -Bai. Nik zinia ya hor topatu nun. Eta zinia, gerra bukatu zanian, Errenteiko famili batzuek juntatu, eta egin zuten jende pobriai laguntza iteko zerbait egin. Ta orduan egin zuten billera bat hor eta joan giñan pobre jendia, klaro, gue aitag ez zun /etzun/ lanik! Etziyoten iya lanik ematen! Ta bueno... Oso gaizki izandu zen hua. Guk kontatzen degu, baiñon hor jarri behar liake gurutziak zenbat hil zian, mixeriyakin.
 -Bai, e!?
 -Jo! Askok! Ez bertan hil, baiñon, gero ezin hazi! Ezin hazi! Gosiak zapaldua.
 -Ta esan dezu...

-Ta gero, eon...

-Bai, kontatu, kontatu...

-Ta familiya horrek... Osea, orduan, hor goatzen naiz, bi urtetan uste dut egin zutela hori. Geo galazi in ziyotela o ez dakit zer esan zuten. Behintzat, bigarrenian, nei tokatu zaiten, ba, osea, famili bakotxai ematen ziyoten opari bat; famili bakotxeko semiai, opari bat. Eta gero numero bat. Rifako. Ta nei tokatu zitzaiten iya han zen hobexkuena: dama joko bat. Ta nik banakin jokatzan, dametan.

-Eta hor esan dezu ziela famili batzuk, alkartu zianak...

-Bai.

-Igual diru gehixiokin o aukera gehixio zakatenak...

-Bai, bai, bai.

-Komertziyotako... bat zen... hua bakarra goatzen naiz: Albisu. Uain hor badago komertziyua... Hoi en gurasuan gurasuak.

-Bai, bai, bai... Eta ze iten zuten? Janariya-ta biltzen zuten o...

-Ez dakit janariya eman ziguten? Ez dakit. Baiño bueno, jostailluak zian, jostaillu gauza.

-A... Bai, bai...

-Sorteuan jostaillu gauzak eta bestela're bai, globo batzuek eta txokolate tableta bat eta holaxeko gauzak. Joe, gu txoratzen!

-Klaro, izugarriya izango zan hoi zuentzat orduan, ez? Ezerrez ez eukitzetik...

5. Aitak gerratik itzulitakoan lana lortzeko izandako arazoak

- **Erref:** ERR-024/006
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:09:32. **Bukatu:** 00:11:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

<p>Joxe Mariren aita gerratik etorri zenean, ez zioten ia lanik ematen lehengo lekuan, portuan. Azkenean Lezoko "industrias Navarran" aritu zen lanean, oso lan-baldintza txarretan.</p>

Transkripzioa

-Eta esan dezu zuen aitak etzula lanik aurkitzen...

-Gerratik etorri zientan ez ziyoten lanik eman, baizikan, eman ziyoten lana, baño leheno ai zen tokiyan, muellian ai zen, puertuan...

-Bai...

-Eman ziyoten lana, baño bolantetan. "Eventual". Ta orduan, aste batzutan... hiru egun lan itten zuten astia oso ona zen. Bi, bat, batez... Ta haren zalantzan.

-Klaro...

-Egun guziz hara joan, eta han "a dedo" hartzen zittuten: "y tú, y tú, y tú, y tú..." eta ekarri zittuten kanpoko jendia. Baiñon kanpoko jendiak ez zun behar beste kemenik hoik ibiltzen zien modura ibiltzeko. Ta geo ya, azkenian, repeskatu zituten, nere aita ta hoik. Nere aitak ya galdu zun horko... guziya ta, hortik alde in ta eskeiñi ziyoten Industrias Navarras, toki txar batetik bestea, txarragoa, joan zen.

-Ta gero hor aitu zen lanian? Industrias Navarras-en?

-Bai. Urte mordoxka bat. Hortik hartu zun bere erretirua.
-Erretirua...
-Intoxikatua.
-A bai, e?
-Bua... Dena gasa, besteik ez zen.
-Kimika asko ibiltzen zan hor?
-Bai... Gasa besteik ez zegoen
-Non zeon hori? Fabrika hori?
-Hori, Lezon. Orain...
-Hoi zer da, pintura fabrika...
-Ez. Pintura fabrika zeon... Nola esango dizut... Mataderua, Errenteikua?
Beste aldian. Ta hauntzago uaindik, ibaiak buelta ematen zun lekuan,
irriyuakin juntatzeko, hola, buelta itten zun eta geo San Juanea joaten
zan...
-Bai.
-Ba ibai hartan Lezo dao. Ta Lezo iya jotzen, izkiñaz-izkiñaz, hor zeon:
Industrias Navarras.

6. Gerra hasi zeneko oroitzapenak

- **Erref:** ERR-024/007
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:11:46. **Bukatu:** 00:13:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

<p>Gerra hasi zenean, Joxe Marik 4 urte zituen. Aita gerrara joan zen. Gerra hasi zeneko oroitzapenak baditu oraindik: topotik etorri ziren tiro asko, gizon bat garbitokian ikusi zuten pistola bat eskuan zuela...</p>

Transkripzioa

-Gerra hasi zanian, zuk zenitun lau urte.
-Lau urte.
-Uaindik eskola hasi gabia izango zifan?
-Eskolan uaindik ez nintzan hasi; ez gifan hasi.
-Ezin zan hasi...
-Ez.
-Bost-sei urtekin o hola hasten zifaten.
-Ba... Geo hasi nitzan... Ez naiz goatzen lzeban itxetik o... Nik... Geo nee aita gerra joan...
-Hoi, bai, galdetu behar nizun: zure aita gerra jun zan.
-Jun zan.
-Nola... Zuk goatzen dezu zerbaitte, alleatu zanian gerra herrira edo...
Badezu goguan nola izan zen...
-Detalle batzuek bai.
-Ze goatzen dezu?
-Nik, gauz bat beiñe ahaztutzen ez zaitena da, ba, nola topuan? Topua? Ba hor, hortikan sartu zien batzuek, eta bestiak beste tokitik juango zien, nik ez dakit. Baiñan hortikan disparuak ein in zien, asko. Eta gero, ba... Eun batian ikusi nun, hor zeon, uain Escuela Profesional nola dela, hor labadero bat. Eta nola gizon bat barkutikan ikusi genun, pistolakin, horrei buelta ematen zijuala. Kazadora batekin. Baiñan, bueno, hoi da “visiones” esateko modua, baiño hoi goguan daukat.

7. Gerra hasi zeneko bizimodua

- **Erref:** ERR-024/008
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:13:08. **Bukatu:** 00:15:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Gerran, etxeko leihotetan koltxoiak jarri zituzten babesteko eta etxeko eskaileretan egiten zuten bizimodua bizilagun guztiek. Bizilagunen artean batasun handia zegoen. Amaren laguna beraien pareko eraikinean bizi zen eta balkoitik hitz egiten zuten.</p>

Transkripzioa

-Gero, guk jarri genitun, leihotan, agindu ziyoten gure gurasuai-ta jartzeko, koltxoiak. Eta koltxoiak jarri genitun, eta ez dakit zenbat eunetan egondu gifan, baiñon, eskailleretan. Ta eskailletan janariyak-eta jaten genitun. Emakumiak, ba, sukaldian prestatzen zittuten eta geo, eskailletan jan. Ta han egun batian jan genittun patatak; patata egosiyak. Ta ez naiz goatzen, o goatzen naiz, ze goxuak zian! Ze onak zauden! Gosia izango genun, orduan ya.
-Ta, han eskailletan, bizilagunak alkartuko zifaten...
-Denak, bai, bai. Bizilagun gauza ez zen uaingu hau. Uaingu hau, batak bestiai buru gaiñetik beitu, iya agurrik eztia elkarri iten, ez dute izautzen laugarrena bigarrenguak... [...]. Orduan denak, itxe guzitan gañea iya berdin zen, e! Iya, iya masa bat zen goiko kalia.
-Atiak irikiyak eukitzen zian? Etxeko atiak.

-Bueno, guk sarraila txarra bat bagenun. Hari're eman behar zitzaion, zeatikan beiñe ez zenakizun zein etorriko zan o...

-Baiña elkarlaguntza gehio, esaten dezu...

-Jesus! Jesus! Ni goiko bizilagunana gehiena joaten nitzan.

-Eta zerbaitte falta zanian edo...

-A, bai, bai, bai... Beti hantxe ibiltzen zian, denak, e! Gure etxian denak ibiltzen zian ta geo, nere amak, launa zun beste etxeko bizilaunak. Eta topo aldea jotzen zun aldetik, ba, topo aldea jotzen zun aldetik, balkoiak genitun. Eta bi andriak, hartu makil bat, o eskoba, eta balkoian jotzen zun zerbait behar zunian: kan-kan-kan-kan-kan... Ta bestiak: "Zer? Zer? Ze nahi zu?" ta "zuk ba al dezu..." betikua, o patata batzuek, o koipia, o binagria, o... Beti! Hoi korrientia ibiltzen zan. Etxian ez zauden osatuak uain bezela, ezta, ezta... Bueno.

-Beti zerbatte falta ez?

-Bai. Beti ahaztu ta...

-Hoi da.

-Bai.

-Eta gero ordaiña ematen ziyon eta beti, relaziyuak hobio ezin zien izan.

8. Gerrara bi hilabeteko kontua izango zelakoan

- **Erref:** ERR-024/010
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:16:39. **Bukatu:** 00:18:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Gerra garaian, Errenterian geratu zen Joxe Mariren familia. Aita gerrara joan zen, eta haren uniformeak gogoan du oraindik. Aita amarengandik agurtu zenean, bi hilabeteko kontua izango zela uste zuten.</p>

Transkripzioa

-Zuek etzenuten alde eingo herritik... Famili asko jun zian.

-Ez, ez. Gu ez. Gu ez. Ez zen moduik ateratzekorik. Ze diru zuten? Seituan gerra. Ezkondu ta familiya hazitzen ai zien gogorrenian etorri zan gerra. Aita Joan zen gerrara, ta orduan, gelditu giñan gu lotuak.

-Aita jun zan, aita jun zaneke oroitzapenik badaukazu?

-Bai. Bai. Bat badaukat. Nere aita etorri zen etxea... Hoi ez naiz goatzen garbi; ez dakit etorri zen laun batekin o bikin. Eta nere aitak-eta zuten kazadora bat o jertse bat, ta uste dut urdiña zala, eta zun Euskal Herriko eskudo bat, hola. Denak, nazionalista guziyak, hola uste dut ibiltu ziela garai hartan. Beste inork esan dizu hori? Bai... Bueno. Eta nola etorri zien eta nola despeditu zien ama ta bera. Ta alde in zun aitak eta usten zuten nere gusasauak-eta, bi hilabeteko gerra izango zela; bi hilabeteko gauza. Zeatik ya mordoxka holakuak izandu zittuzten. Baiñon hau luzia izandu zen.

-“Mordoxka holakuak izandu zittuzten” esan dezu...

-Bai, bai, osea...

-Aurretik?

-Aurretik, aurretik, aurretik. Ba... holako tokitan maitu diela, o halako tokitan, ta... Deitzen ziyoten beai ta... o holako gauzak behintzat. Nik ez dakit ze izango zen o, baño hoi izandu zela, badakit. Zeatik... Hori zergatik

dakit nik? Nere aitak esan zulako konbersaziyon batian.

9. Aitaren adorea gerran

- **Erref:** ERR-024/011
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:18:45. **Bukatu:** 00:20:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Aita abertzalea zen eta bere konpainiako soldadurik zaharrena zen; atzeguardian egoteko eskaini zioten, baina aitak ez zuen onartu, Euskadi defendatzera joan baitzen gerrara. Aita gizon umila zen eta etxea zen bere lehentasun nagusia.</p>

Transkripzioa

-Zure aita abertzalea zan...

-Bai. Boluntayo joan zen.

-Hoi da.

-Izandu zen bere konpañiko gizonik zaharrena. Soldaduik zaharrena. Eta esan ziyoten, nere aitai, ba bueno, “zu, Mateo, zu adinaz aurrera zabiltza ta zu retaguardian geldituko zera”. Ta nere aitak erantzun ziyon: “zu, hor dakaizkizun gazte hoitakon bat bakarra billatzen bauzu ni baiñon gehio dala, orduan bai.” Eta ixil-ixilik-eta: “bueno, bueno, segi”. Nere aita gerra joan zen Euskadi defenditzera.

-Nola zun izena?

-Mateo Zuloaga Etxeb... Salaberria. Ez, Zuloaga Salaberria. Ez. Bai, bai ama zen Narbarte.

-Eta aita, gerra aurretik eta, klaro, abertzalia izanta ba, batzokiyan, herriyan eta hola ibiltzen zan?

-Ez zan ... Nere aita ez zan, ... ez zan... osea, sozial moduko gaia ez zun, osea, zen, nik ezautu nuna bezela, gizon umil bat; lehendabizikua zen itxia, eta itxiagatik eman zun zittun kemena guziyak. Behinez juerga bat, behinez zurruta... Igande batzutan launakin ateatzen bazen! Baiñon bestela ez tabernara ta... Bai! Launakin baldin bazuaz ta “E! Mateo! Goazen hartzea hau!” ta jua ta pun. Hola. Baiño inizatibik gabe eta, bestelare, beste bere laguna batzuk eta joaten zien han, kartetan jolastea ta abar eta tabernara, baina nere aita raro zan, raro zan.

10. Aitaren gerrako nondik norakoak

- **Erref:** ERR-024/012
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:20:40. **Bukatu:** 00:22:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Aita abertzalea zen: denak errespetatzen zituen, baina berea defendatzen zuen. Itxarkundiaga batailoian egon zen gerra garaian: Lleidan ibili zen eta katalanak oso ondo portatu omen ziren berekin.</p>

Transkripzioa

-Baño beak bazun pentsamendu bat, ez? Euskadiri buruz eta...
-Onbre!
-Bazakan...
-Ohhh...
-Hortaz hitz eingo zun ez?
-Jolin! Bai, bai.
-Hitz eiten zun horretaz? Horretaz hitz egiten zun?
-Bai. Euskal... Beretzat euskalduna zen berexiba. Gizon berexi bat. Eta berak errespetatzen zun denak, baño beria defenditzen zun. Hori, hori daukat buruan nik.
-Ta beak pixka bat ideia horrek bultzata jun zan...
-A, ez, ez, joe, jun zen baño... Esan dizut! Bere aktuaziyua eta beste batzuek ere baditu gerran!
-Eta, bea, ze batalloitan eendu zan-edo badakizu?
-Ai... Itxarkundia! Hori badakit.
-Itxarkundia da.
-Besteik ez dakit nola organizatu zien ta ez dakit ezer-ezerre.
-Itxarkundiaga esan dezu, ezta? Eta nun ibili zan? Ze tokitan?
-Uiii... Hoik ez dittut behin ere kontuan hartu. Leridan badakit ibildu zala.
-Leridan...
-Katalanak oso ongi beakin portatu zien, baiño, hori ya, Lerida joan zen...
-Geo juango zan Lerida...
-Gerra... Bea prisionero in zutenian, orduan esan ziyoten: o Lerida joan o... Lerida frentea joan edo ez dakit bestela ze... Eta nee aitak esan zun Lerida joango zala.

11. Aita gerran preso hartu zutenekoa

- **Erref:** ERR-024/014
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:23:21. **Bukatu:** 00:26:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Aita, gerran zegoen bitartean, preso ekarri zuten Iruñera; orduan amak opari bat egin nahi izan zion eta Iruñera familia osoa joan zen aita ikustera. Aita Santanderren hartu zuten preso, ez baitzuen errenditu nahi izan; eta denbora askoan ibili zen Langileen Batailoian.

12. Gerra garaiko zorrak ordaintzen

- **Erref:** ERR-024/017
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:29:10. **Bukatu:** 00:30:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Gerra garaian, ama Hondarribira joan zen baserri batera; han zor handia egin zuten, eta ondorengo urteetan aitzak ordaindu zuen zor hura.</p>

Transkripzioa

-Nere ama, beste anaia ta arrebakin, baserri batea Hondarribira joan zien. Eta han egin zuten kriston zorra.

-A bai?

-Bai. Zergatikan nere... Ez dakit nola izandu zen... ez dakit nola izandu zen...

-Zure amak-eta in zuten zorra?

-Bueno, zorra... Nola esango genuke... Erderaz erraxo esango dut: [una deuda de sentimiento, de "convinciones"]. Gero aita... pagatuko zun kontuakin.

-Bai, bai, bai...

-Ta orduan nee aita etorri zenian, juaten zan lanea puertoa, eta puertuan lana in eta ematen baziyoten egun bat, beste egunak baserrira joaten zan. Eta han txikitzen zan lanian. Eta horrela ez dakit zenbat urte in zitun, gero. E? Osea, ondo pagatu zun. Ondo pagatu zun nere aitzak.

13. Aitzak gerran ikusitakoak

- **Erref:** ERR-024/020
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:33:38. **Bukatu:** 00:35:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Aitzak 4 bat urte eman zituen gerran: gazte bat hil zutela ikusi zuenekoak kontatzen zuen.

14. Gerran aitzak entzundako meza

- **Erref:** ERR-024/021
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 00:35:14. **Bukatu:** 00:38:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Aita gerran zegoela, hainbat orduz ibiltzera behartu zituzten; eliza batean sartu ziren lo egiteko; mantak bi lagunak artean banatzen zituzten. Halako batean, elizatik aterarazi zituzten meza emateko; apaizak esandakoak aipatzen ditu. Meza bukatutakoan, janaria lapurtzeko aprobetxatu zuen aitararen lagun batek.

15. Joxe "Beltza" eta sarjentua

- **Erref:** ERR-024/022
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:38:41. **Bukatu:** 00:40:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Aita gerran zegoela, Joxe "Beltzak" sarjentuarekin izandako istilua kontatzen du.</p>

Transkripzioa

-Beste batian, hori egiñik, sarjentu bat omen zan, oso kaxkarra, baiña oso alua. Txarra! Eta denak ostikoka-ta ibiltzen omen zittun.

-Gaiztua.

-Gaixtua.

-Eta behintzat, hau lanian ai zela, pikotxa ta palakin, etorri omen zan sarjentu hoi ta: "tú, no se qué", honei, Joxe 'beltza'i: "dza"! Ostikoz ipurdiyan. Joe, jira omen zen: "mekaguental!" Hitza guziyakin esan omen ziyon. "¡Te voy a matar!"

Eta sarjentua, holaxe, seko gelditu omen zan. Nee atta han bertan, beakin zeon. Joe. Juramentu batzuek bota omen zittun! Eta sarjentua arront eta umildu omen zan. Arront eta umildu. Eta handik aurrea bere launik hobena izandu omen zun kanpaiñan.

-A bai, e?

-Bai. Bere launik hobena. Bueno, launa... sarjentua [...]

16. Haizeak lapikora ekarritako oparia

- **Erref:** ERR-024/026
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:44:42. **Bukatu:** 00:45:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Anekdotak barreagarria kontatzen du: gerra garaian, aita Iruñe zegoela, gosea zegoen; haize bolada batek, ordea, "oparia" ekarri zuen janariz betetako lapikora.</p>

Transkripzioa

Han omen zauden, otorduan, eta bere perola haundi bat, ta handik raka-raka, zenek gehio... kutxara zeinek gehio luzatzen zun, gehio jaten zun. Eta haizia omen zabilen, eta nonbaitte, bat beren inguruan sasi mordoxka bat omen zeon, eta hara joan zen bere beharrak egitea. Eta beak jaten ai ziela, haize golpia, papera fsssss!... Eta panpa!, peroloa bota omen zun kakez betia.

Denak gelditu omen zian... Kieto denak! Nere aitak kutxarea sartu, atera omen zun papera, bota, nahastu-nahastu in ta nahi dunak jan dezala / jantzala! Denak jan omen zuten handik. Ze izango ote zan, ez? Hara, hoi

txiste bezela ateako da.

17. Gerra, uste baino luzeagoa

- **Erref:** ERR-024/028
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:45:58. **Bukatu:** 00:47:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Aita Euskadi defendatzera joan zen gerrara, baina ez zuten espero hain luzea izango zenik.</p>

Transkripzioa

-Pasadizo hoiekin batea kontatzen zizun zeatik jun zan bea gerrara o ze...

-Bai, bai!

-Horren inguruko gauzak...

-Ez zidan /etzien/ kontatu ber. Berak hoi sentitzen zun, Euskadi, eta etorri zenian, ba denak utzi ta hara joan zen. Uain, beste gauz bat izango zen, jakin izandu bazuten gerra jua zienak lau urtekua izango zala gerra, ez dakit ze ingo zuten. Baiñon hauek jua zian bi o lau hillabete, bueno, bi hillabete esango ziogu ta urte bete o baldin badare o... asmo o intentziyo hoik o usti hoik izango zuten, nere ustez.

-Eta gero, hor, Francon aldeko tropak-edo, guazen esatea, izan zituzten laguntzak'e bai...

-Bai.

-Alemanak...

-Ba...

-Laguntza haundiyak izan zituzten.

Oain bezela, oain bezela... Europa ze aida iten Afrikakin. Ze ai da iten?

Hoiek beak dia! Beak!

-Bai, bai, bai, bai...

18. Gerra ostean aitzak lana bilatzeko izandako arazoak

- **Erref:** ERR-024/029
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:47:08. **Bukatu:** 00:48:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Aita gerratik itzuli zenean, Goiko kaleko etxean jarri ziren bizitzen. Etxea utzi bezela zegoen. Aita portura joan zen lan bila, baina atzera bota zuten: oso noizean behin bakarrik deitzen zuten lanerako. Ama arropa garbitzera joaten zen.

19. Auzoen arteko borrokak Erreterian

- **Erref:** ERR-024/032

- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:51:21. **Bukatu:** 00:54:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gerra garaian, auzoetako bandak sortu ziren eta haien arteko borrokak egoten ziren: harrika ibiltzen ziren elkarren kontra. Borroka haiek non izaten ziren azaltzen du. Behin Joxe Mariren anaiari bekainean eman zioten harriarekin.

20. Bar Txokoko lapurreta

- **Erref:** ERR-024/033
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:54:18. **Bukatu:** 00:56:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Bar Txokon, mutil gazteen kuadrilla batek lapurreta egin zuenekoakontatzen du.</p>

21. Auzoko taldeen buruzagiak

- **Erref:** ERR-024/035
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:58:10. **Bukatu:** 00:59:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Auzoko taldeen buruzagiak zein izaten ziren aipatzen du. Haiei errespetu handia zitzaien.

22. Fletxen eta pelaioen desfileak Erreterian

- **Erref:** ERR-024/037
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 01:00:58. **Bukatu:** 01:04:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Erreketeak

Laburpena:

Fletxak eta pelaioak desfile militarrek egiten aritzen ziren Erreterian: mutil koskorrak izaten ziren eta haiek jotzen zuten doinua oraindik gogoan du Joxe Marik. Desfile haiek zirenean, Espainiako banderak jartzen ziren balkoietan; beraiek, ordea, ez zuten etxean banderarik jartzen.

23. CNTko gizon bat Errenterian hil zutenekoa

- **Erref:** ERR-024/038
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 01:04:05. **Bukatu:** 01:05:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Errenterian CNTko gizon bat hil zutenekoa gogoan du Joxe Marik.</p>

Transkripzioa

-Ordun, republikanuak ikusten zian, oaindik.

-Bai, nik ikusi nitun! Bueno, nik ikusi nitun baiñon nik ez nekin hua zer zen. Bakarra, Txapartegi badakizu non biz... zein den? Hor, gaztelua? Goiko kaleko gaztelua, eskubita dagona? Hor Txapartegi bizi zen, ta guetzat Txapartegi izena du horrek. Bueno, hor, CNTko bat o, hor tiroka ai ziela, ba, goiko eskailletan, soldaduak. Bueno, boluntayauak, izango zien, eta: "Va, Venga, que voy a salir!" tranpillatik. "¡No salgas, no salgas! Que está cubierto de..." Atea zen eta dapa! Balak buruan jo ta hil zun. Bai, hoi're goatzen naiz, nola izandu zen hori.

24. Parapetoekin sortzen zuten artea

- **Erref:** ERR-024/039
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 01:05:03. **Bukatu:** 01:06:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gerra garaian, Goiko kalean porlan zaku hutsak ekartzen zituzten, haiekin fardoak egin eta parapetoak egiteko. Zaku haiei grapak kentzen zizkieten umeek, gero kateak egiteko. Errenterian tiro-hotsak entzuten zituztenekoa kontatzen du.

25. Metrailadoraren zuloak garbitokian

- **Erref:** ERR-024/041
- **Iraupena:** 0:00:37. **Hasi:** 01:07:10. **Bukatu:** 01:07:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gizon batek metrailadore bat konpondu zien nazionaliei; arma harekin probak egiteko, garbitokiaren kontra bota zituzten tiroak. Tiro haiek eragindako zuloak ez zituzten behin ere itxi.

26. Gaileten apurren zain

- **Erref:** ERR-024/042
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 01:07:47. **Bukatu:** 01:08:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

<p>Olibet gaileten fabrikan, gaileten apurrak kanpora botatzen zituzten; umeak kanpoan zain egoten ziren apur haiek jateko.</p>

Transkripzioa

-Armamentua-ta kalia-ta ikusiko zenuten...

-Ui... Bueno, nik egiya estea, ikusi nitun. Baño gu joaten giñan geo... hau, hau kontatuko dut /kontatukout/, hau politta da oso. Juaten giñan, 'Galletas Olibet'? Eta 'Galletas Olibet'ek eitten zun, galletak in, eta papurrak, eta galleta puskak-eta, kaja batian hartu eta kanpora bota; zelaira. Pareta bazuten, ate ttiki bat erekitzen zuten, eta uain "rasca cielos" dauden toki hortan, joaten zian eta praaast! Han bota. Eta gu han zai eoten giñan.

-Hartzeko...

-Eta galletak hartzen genitun, eta galletak jaten genitun. Galleta puskak. Eta nik uste dut pixka bat egiten zutela guei launtzeko; nik txoriyai botzen yoten gisa. Hori're goatzen naiz, ta askotan joan izandu giñan...

27. Kakalarria sartu eta trenbidera joan zirenekoa

- **Erref:** ERR-024/043
- **Iraupena:** 0:05:02. **Hasi:** 01:08:46. **Bukatu:** 01:13:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Umeak RENFEko geltokira joaten ziren, eta han balaz betetako kaxak ikusten zituzten. Behin, Joxe Mariri eta beste lagun bati kakalarria sartu, eta trenbidera joan ziren; oraindik bukatzeko zeudela, trena agertu zen. Orduan izandako bizipen harrigarria kontatzen du.

28. Aierbetarrek gerran jasotako zigorra

- **Erref:** ERR-024/047
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:16:46. **Bukatu:** 01:17:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:

Aierbe anai-arrebei nazionalistak izateagatik gerran egin zietena kontatzen du.

29. Anaia, ile-apaintzaile ona

- **Erref:** ERR-024/053
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 01:27:00. **Bukatu:** 01:28:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Anaia zaharrena barberua izan zen lanbidez, eta Joxe Mariren ilea izan zen lehenengo moztu zuena: orduko pasadizoak kontatzen ditu.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-08

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com